

Bærekraftig planlegging og governance – teori og praksis

Dr. ing. Tor Medalen

Seniorrådgiver Asplan Viak

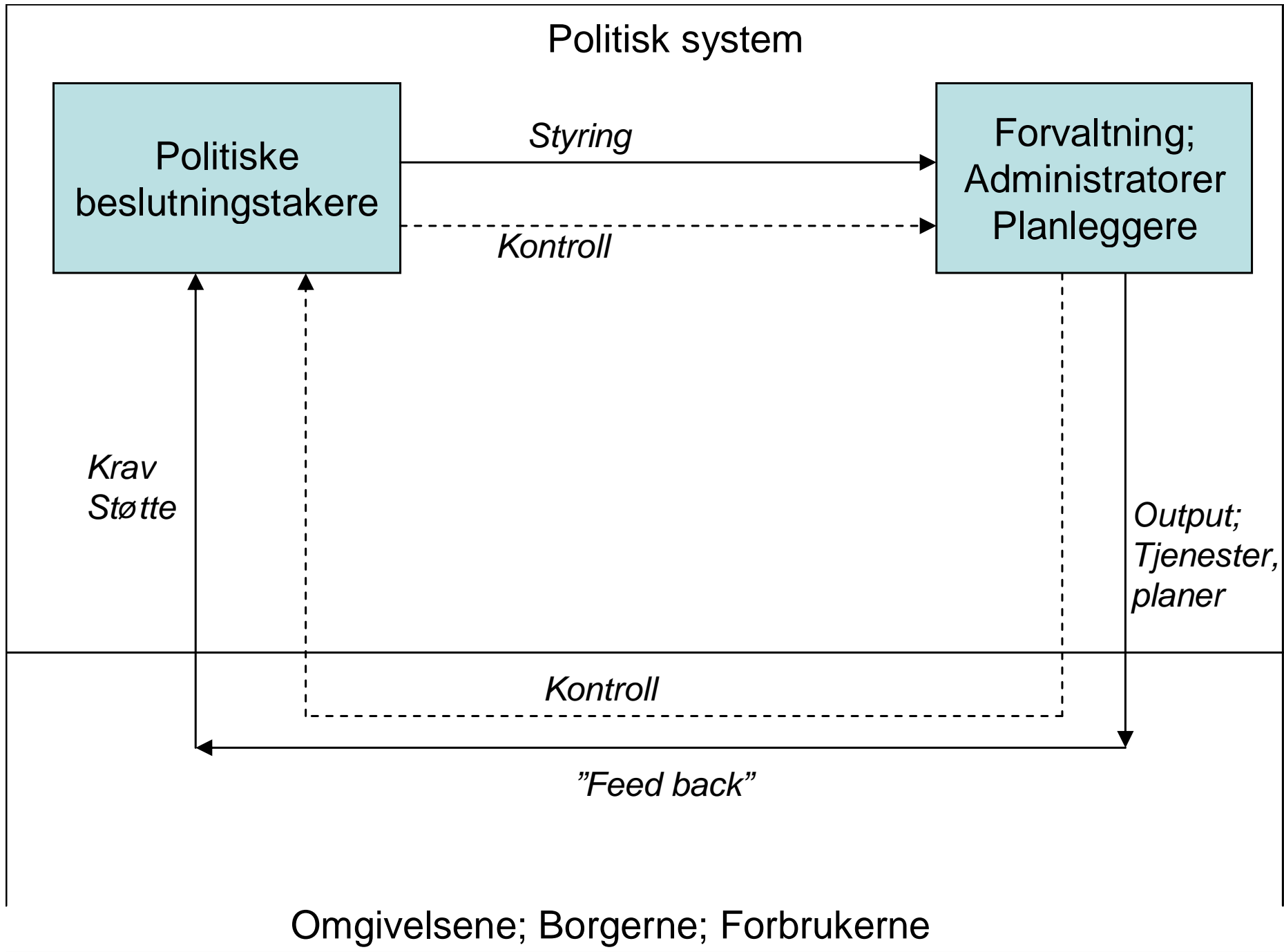

Disposisjon

- Innledende betraktninger
- Om governance
- Om miljøutfordringene og allmennhetens deltakelse
- **Modell for bærekraftig planlegging**
- Smart byvekst og dens motstandere
- Veggen videre

Innledende betraktninger

- Governance
 - Konstruktivt samarbeid mellom sektorer og etater
 - Befolkningsmedvirkning
- Planlegging
 - Målorientert
 - Konsekvensrettet
- Bærekraftig utvikling
 - Er utvikling som dekker dagens behov uten å ødelegge muligheter for framtidige generasjoner til å få dekket sine behov

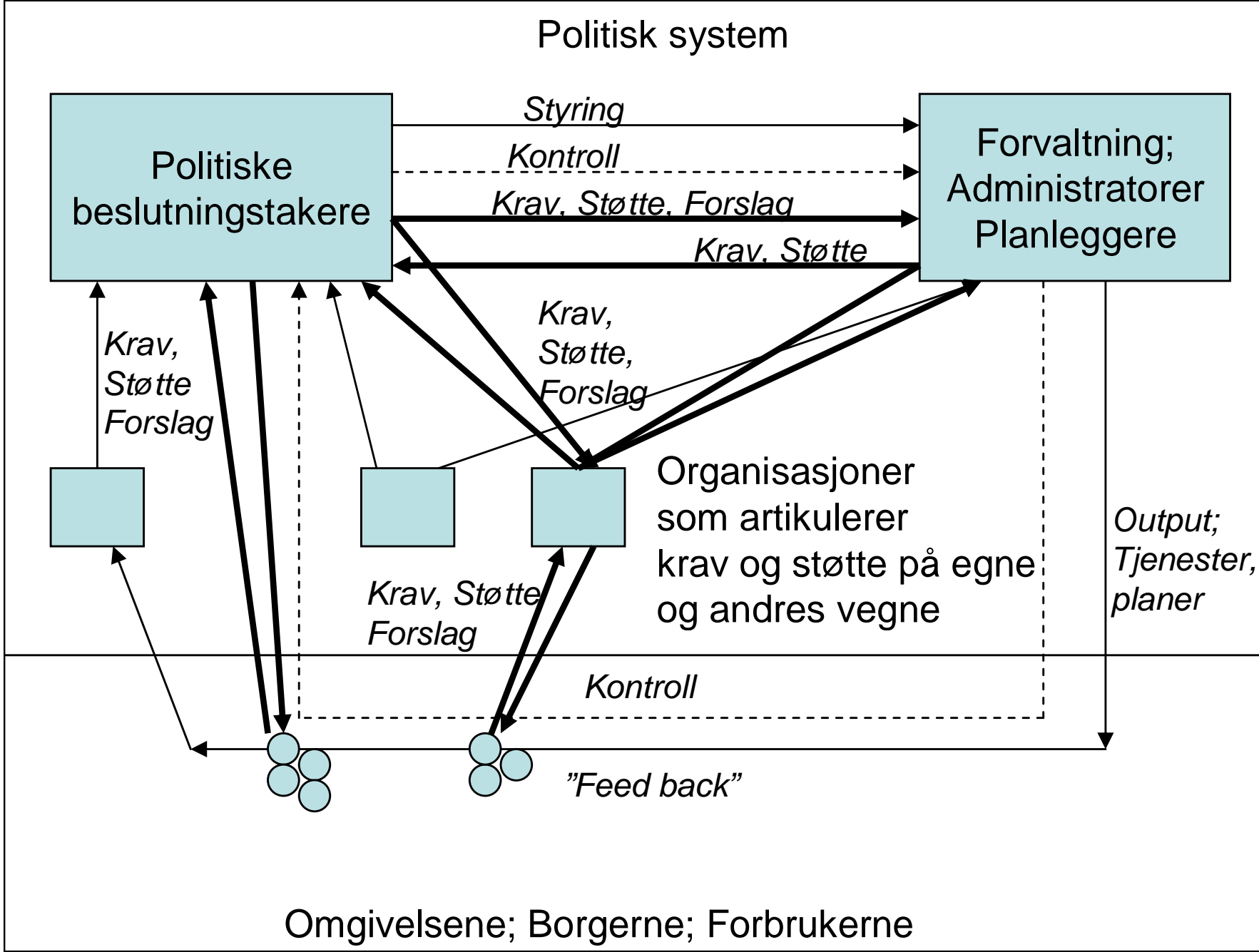

Politisk styring

Indirekte politisk styring

Storting, regjering og departement	Samarbeid mellom partene i arbeidslivet
Fylkesting, fylkeskommune og fylkesmann	Avtaler mellom privat og offentlig sektor knyttet til Regionale Utviklings-Planer (RUP-midler)
Kommunestyre	Offentlige stiftelser
Evt. bydels- eller grendeutvalg	Samarbeid med frivillige organisasjoner

Politisk styring	Offentlig samarbeid (eks. interkommunalt samarbeid)
	Offentlig-privat samarbeid (eks. Orkdalsleden - E39 mellom Klett og Orkanger)
	Privat gjennomføring (Eldres hus i Trondheim; Bergen Internasjonale kultursenter (BIKS))

Politisk system

Politiske beslutningstakere

Forvaltning; Administratorer Planleggere

Krav, Støtte Forslag

Krav, Støtte Forslag

Krav, Støtte, Forslag

Organisasjoner som artikulerer krav og støtte på egne og andres vegne

Output; Tjenester, planer

Kontroll

"Feed back"

Omgivelsene; Borgerne; Forbrukerne

Miljøutfordringene og allmennhetens deltakelse

- Miljøbevegelsen drev med klassisk naturvern fram til ca. 1970
 - Kampen for å redde Mardalsfossen blir sett på som starten av en ny epoke – en elite var førende
- Bevaring av eldre bebyggelse var en viktig faktor i endringene i byplanlegging og økende miljøbevissthet
 - En elite var ledende, men deltakelsen i nærmiljøaksjonene var betydelig

Historieprofessor Edvard Bull jr. og arkitektprofessor Erling Gjone var sentrale da befolkningen aksjonerte for å bevare Svaneapoteket

Bakklandstangenten ble motarbeidet av unge leietakere og „urbefolkningen“ om hverandre og var begynnelsen til gentrifisering av området.

Motstanderne av Bakklandstangenten var også folk med venstresosialistiske sympatier og en politisk dagsorden

Mjøsaksjonen - en offentlig suksess

- Myndighetsaksjon for å rense Mjøsa for blå-grønnalger
- Aksjonen lyktes i og med at landbruk, industri og husholdningene fulgte opp
- Tiltaket; renseanlegg i spredt bebyggelse lyktes ikke så godt
 - Generelt positive holdninger 60 %/45 % ble til liten gjennomføring 31 %/13 % (Rundt Mjøsa/Langs Lågen)
- Lærdom: de hardest rammet gjør noe; det er vanskelig å få folk til å endre egen praksis for å forbedre et generelt problem

Alta og Bellona

- Alta-aksjonen – bitter kamp som ble tapt
 - Elite
 - Minoritet
- Bellona – miljøbevegelsen trengte en seier; avsløringen av kvikksølvutslippene fra selveste Hydro på Herøya ble seieren en trengte
 - Selvbestaltet utbrytergruppe fra Natur og ungdom

"MED KVIRKSØLV I RÆVA"

HERØYA: DEN BERYKTEDE "BELLONA-BANDEN" ER ARRESTERT FOR Å HA KLAPPET OVER NORSK HYDRIS HENGELÅS.

En gjeng aksjonister fra Natur og Ungdom hadde lenge sett behovet for en organisasjon med faglig autoritet i slike saker. Så jult samme år stiftet de Bellona. Med dem fikk norsk presse et nytt ord...

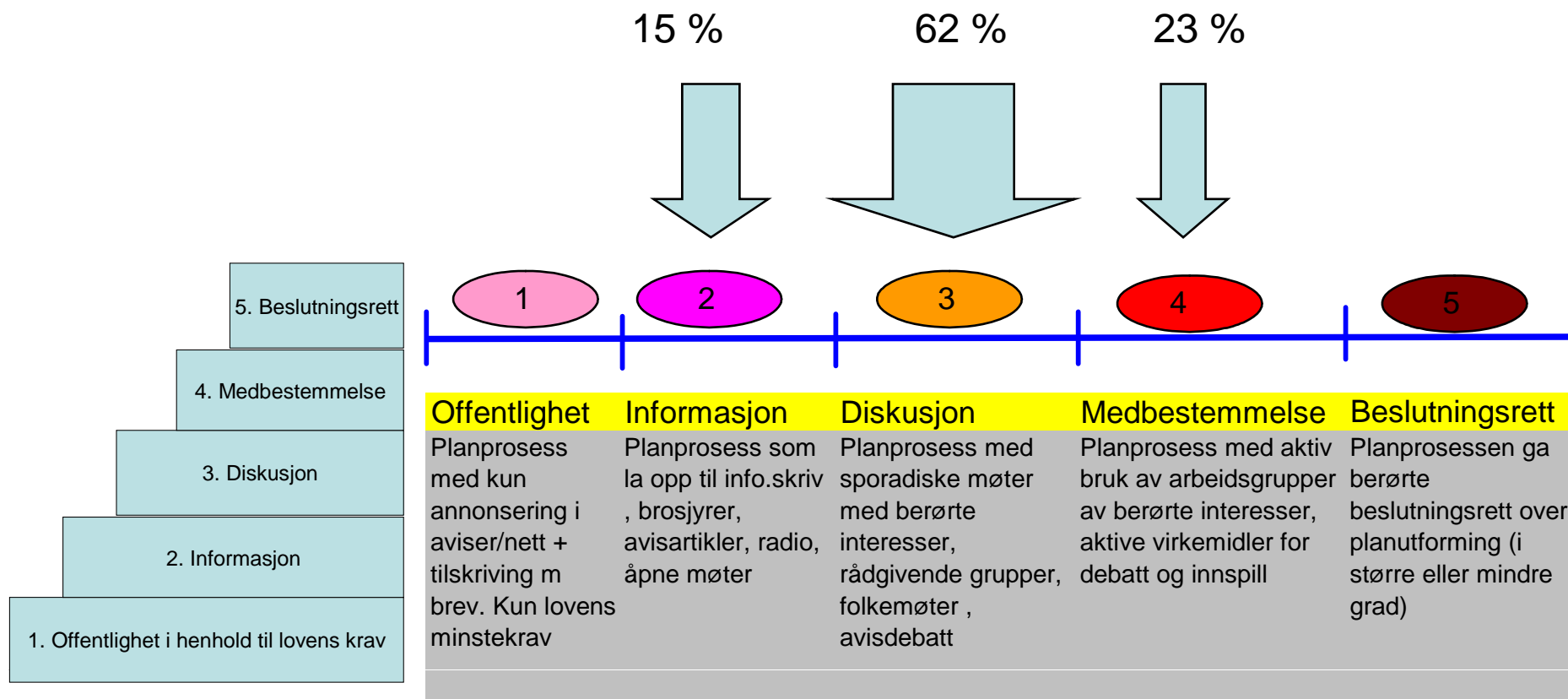
Bellona har vokst fra den første seieren på Herøya til å bli en premissleverandør i norsk og delvis europeisk miljøpolitikk. De er selv edderkoppene i tre nettverk, bl.a. energiforum, og støttes av den samme industrien de refser. StatoilHydro og andre ser seg mao. tjent med å ha Bellona som ekstern vaktbikkje i tillegg til egen HMS-virksomhet

Allmennhetens deltakelse

Allmennheten deltar	Miljøaksjonen formelt organisert	
	Nei	Ja
Nei	Elite i aksjon mot utbygging eller drift, eks. Alta-aksjonen; opprop mot Sellafield	Bellona e.l. organisasjon aksjonerer
Ja	Nærmiljøaksjoner mot vegprosjekt/riving av eldre bebyggelse/oppføring av ny bebyggelse	Som støtte-medlemmer til Bellona, medlemmer i NNV, Greenpeace, FiVH m.fl.

Lokal Agenda 21

- Mange kommuner deltok og 39 % mente LA21 førte til mer medvirkning og 42 % mente LA21 førte til at kommunene tok økt miljøansvar
- Oppfordringen til folk om å arbeide med miljø ble ikke fulgt opp fordi de frivillige organisasjonene
 - Ikke fikk innflytelse og mistet interessen
 - Ikke fikk gjennomslag for sine typer tiltak
 - Ikke ville forplikte seg til langvarig arbeid
 - Dessuten brukte noen LA21 til å oppnå goder mer enn å arbeide for et bedre miljø.

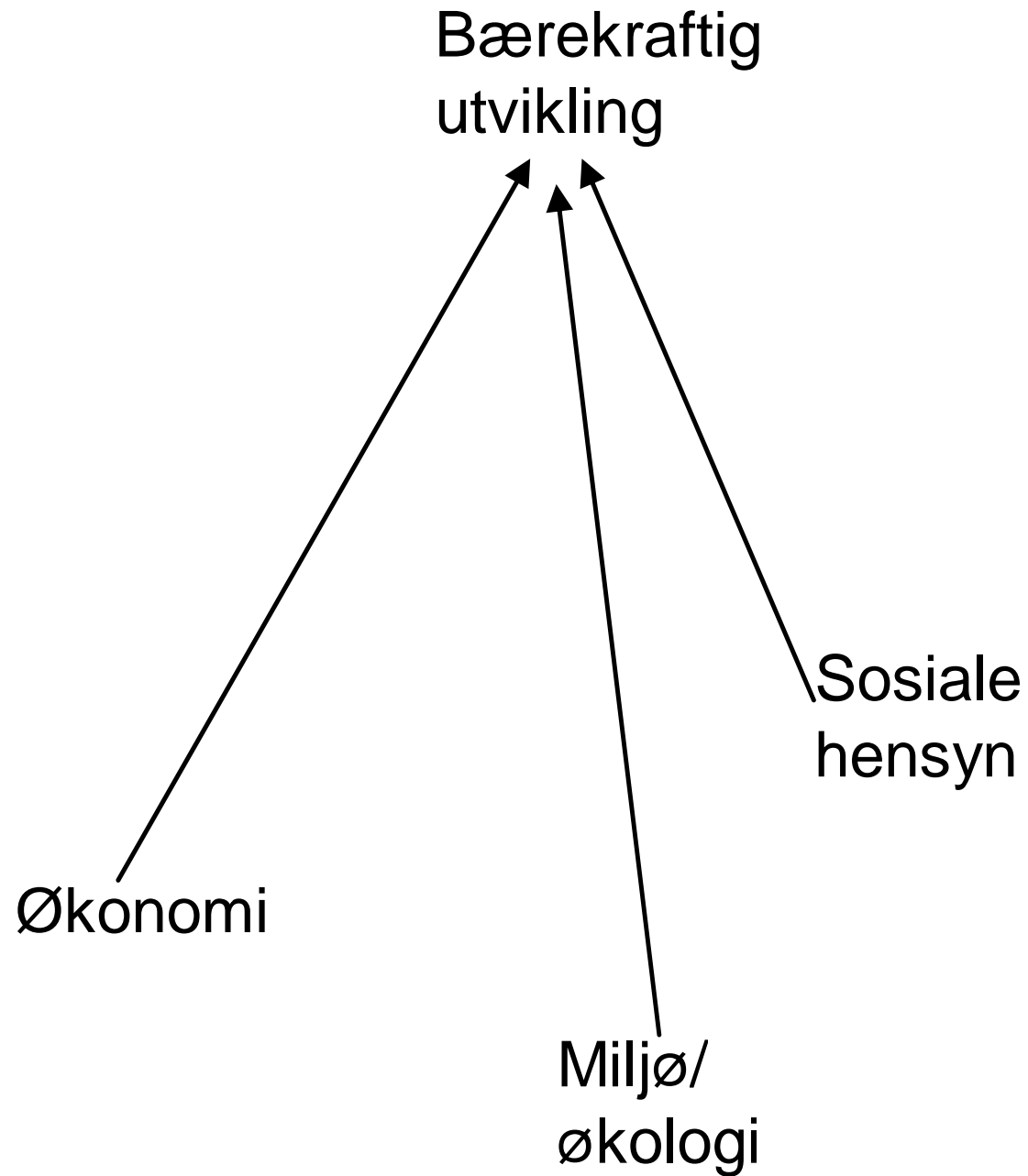

Medvirkning i planlegging gir sjelden medbestemmelse. Innsigelsesmyndighet gir forhandlingsposisjon.

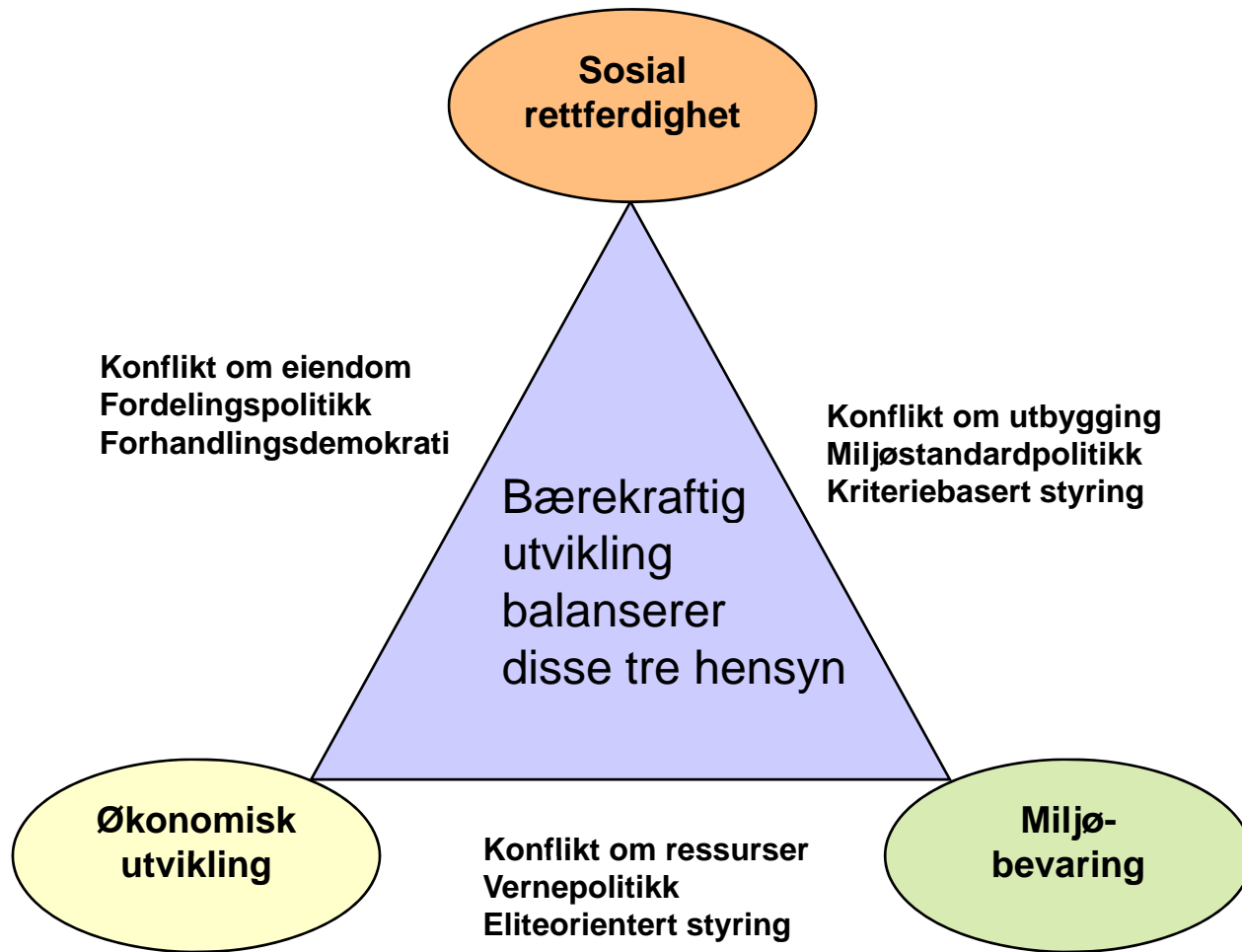
Forebyggende Miljøarbeid	Påvirkning av tiltak i planleggingsfasen.	Aksjoner under bygging.	Aksjoner i driftsfasen.	Opprydding
Opplæring i skolen „Blekkulf“ i NRK	Dette kan skje i henhold til lovverk, men også i form av kampanjer	Eks.: lenkegjenger; fjerning av vegstikker; okkupasjon av trær	Eks.: lenke seg til piper; blokkere adkomst; gå sakte over trafikkerte gater	Eks.: Mjøsa-aksjonen; etter oljesøl fra havarert båt

Allmennheten deltar mer og mer i miljøarbeid

- Skolene aksjonerer i eget nærmiljø
- Skolene miljøsertifiseres
- Skolene lærer opp elevene i aksjonsrettet arbeid
- Folk sorterer søppel

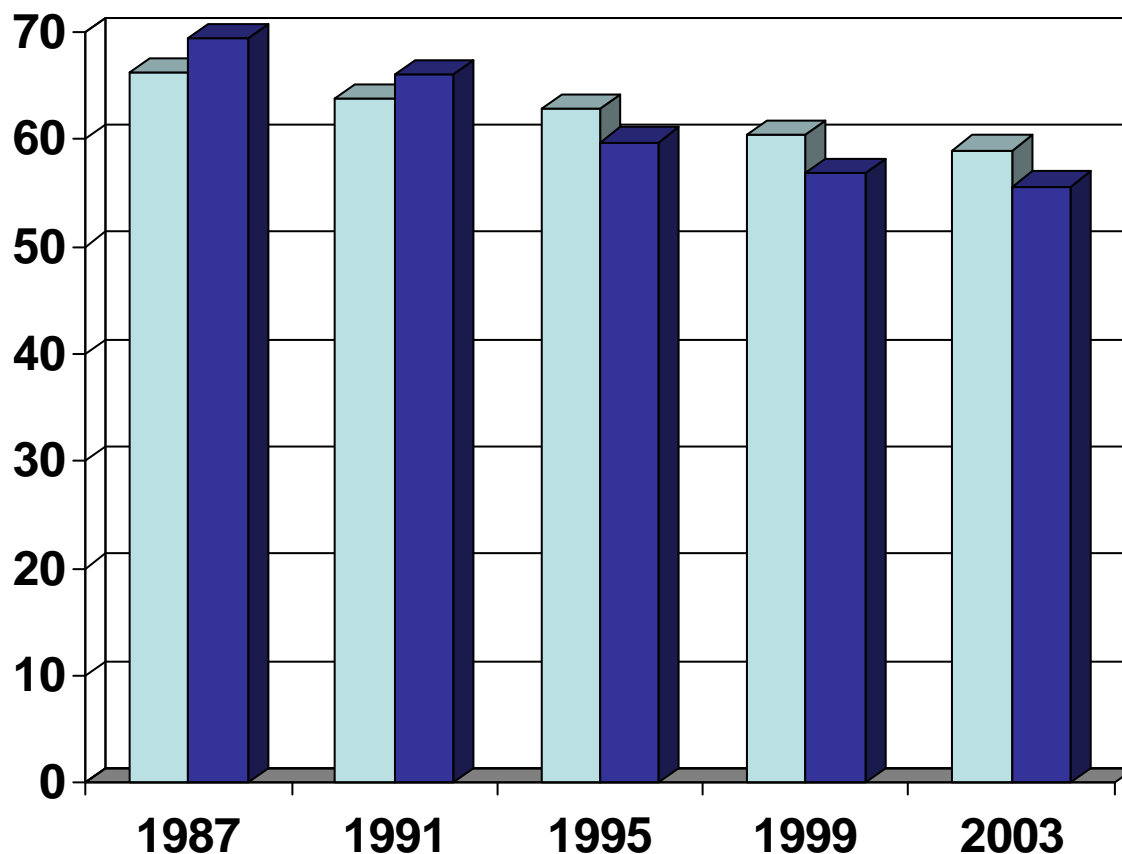

En modell for bærekraftig planlegging

Partipolitisk deltakelse er på retur – antall medlemmer redusert med 40 % på 90-tallet

Valgdeltakelsen reduseres

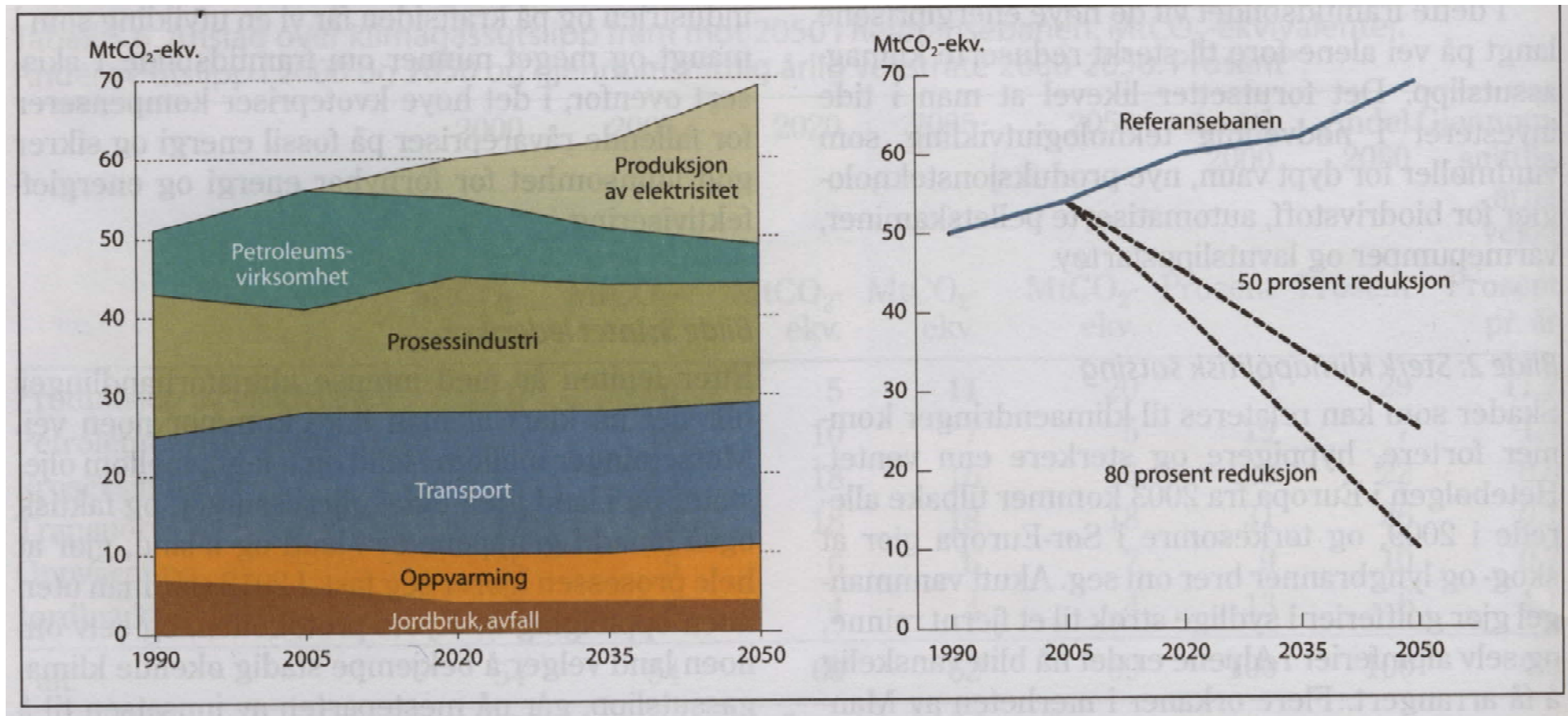
■ Kommunevalg
■ Fylkestingsvalg

Fylkestingsdeltakelsen
redusert med ca. 14 %
Kommunvalgdelaktelsen
redusert med ca. 7 %

Demokratiet bør utvikles

- Desentralisering av myndighet
- Større åpenhet mht forvaltning og beslutninger
- Supplere politiske beslutninger med direkte demokrati; folkeavstemminger, survey-undersøkelser; dialogprosesser
- Deltakelse – en allmenn rettighet
- Viktig å høre hva motstanderne mener og ta hensyn til dette

Følge referansebanen eller redusere klimagassutslipp?

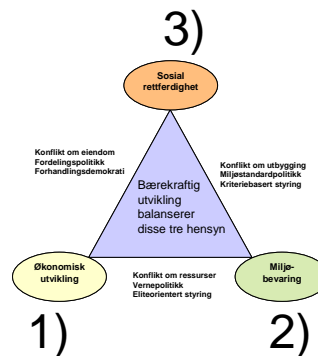
Vi ligger etter Kyoto og må redusere utslippene kraftig – systemet "leverer ikke varene"

Begrav synoptisk planlegging

- Den er tradisjonelt ikke knyttet til gjennomføring
- Den er ikke god nok mht konflikthåndtering; til å integrere ulike interesser
- Målstrukturen er ikke entydig, og vanskelig å avveie i – det er ikke grunnlag for synoptisk planlegging

**Forslaget behandles av
et plan- og
byggningslovssystem som
takler alle tre dimensjonene
og integrerer det til en helhetlig
beslutning**

**Forslag til
utbyggings-
prosjekt**

**Resultat:
Bærekraftig
- kommuneplan
- reguleringsplan
- rammetillatelse
???**

Typiske metoder:

- 1) Investeringsanalyse koplet til analyse av miljø- og sosialt ansvar
- 2) Refleksiv konsekvensutredning
- 3) **Interesse- og fordelingsanalyse**

Integrerende metodikk: Utvidet miljøledelse.

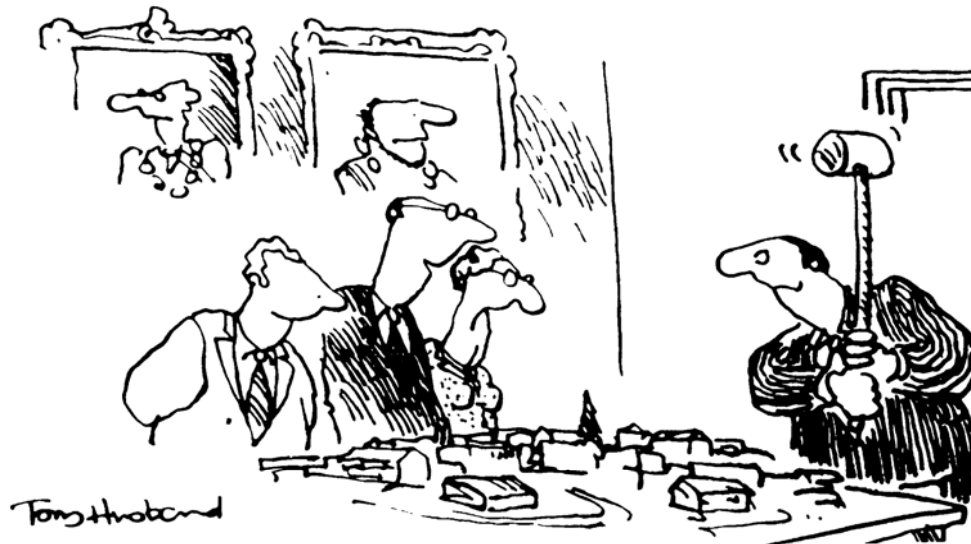
Investeringsanalyser koblet til miljø- og samfunnsregnskap

- Regnskap (underlagt revisjon)
- Miljøregnskap (underlagt miljørevisjon)
- Samfunnsregnskap (underlagt
ansvarsvurdering)

Refleksiv konsekvensutredning

Vaktbikkjene bør få større rettigheter

- Refleksiv prosess knyttet til KU
 - Rundt egne motiver
 - Rundt myndighetens og berørtes (mulige) reaksjon
 - Rundt egen måloppnåelse
- I vanlig planlegging – slipp vaktbikkjene løs
 - Kommuneplanlegging: innsigelsesrett til organisasjoner
 - Detaljplanlegging: innsigelsesrett til individer
 - I begge tilfelle; en instans (fylkesmannen?) kan avvise innsigelsen

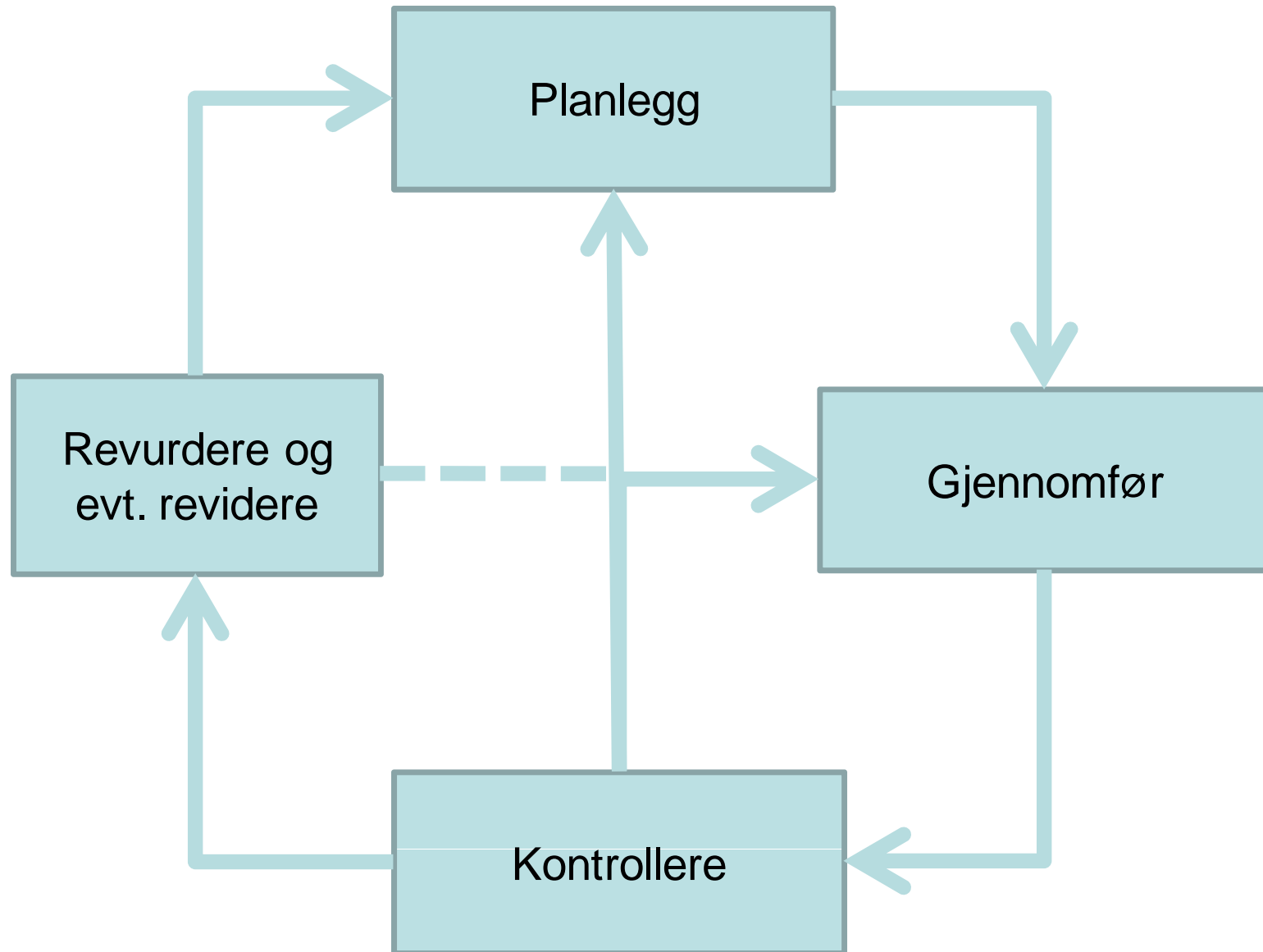

"This is Mr Trimp from the Town and Country Planning Department. He's here to demonstrate the proposals for the old town"

Interesseanalyser

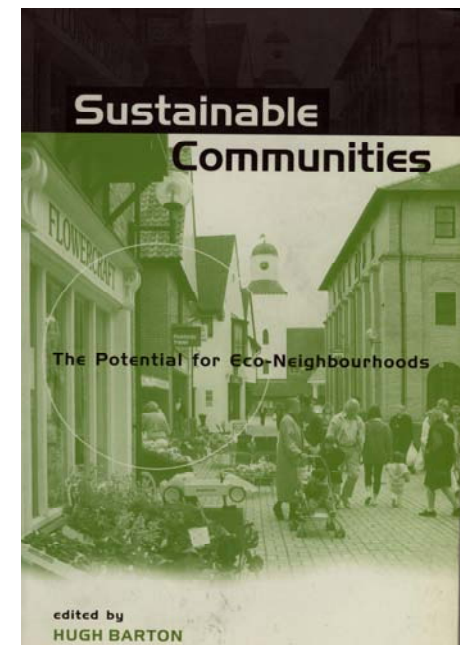
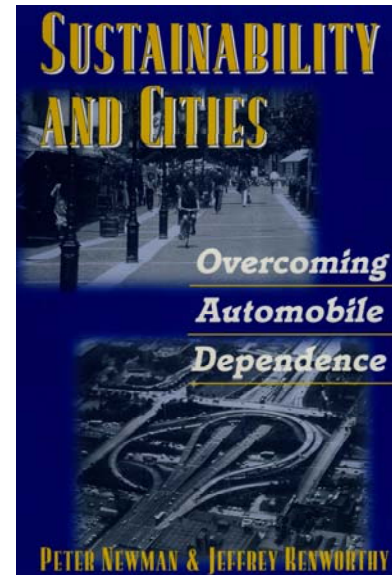
- Interessekartlegging
 - Tiltakshavere bør gjøre det
 - Myndighetene har databaser
 - Lokale organisasjoner
- Levekårsoversikt
- Fordelingsanalyser
 - Jf. Håndbok 140 Statens vegvesen om konsekvensanalyser

Utvidet miljøledelse

Bærekraftig planlegging – smart byvekst

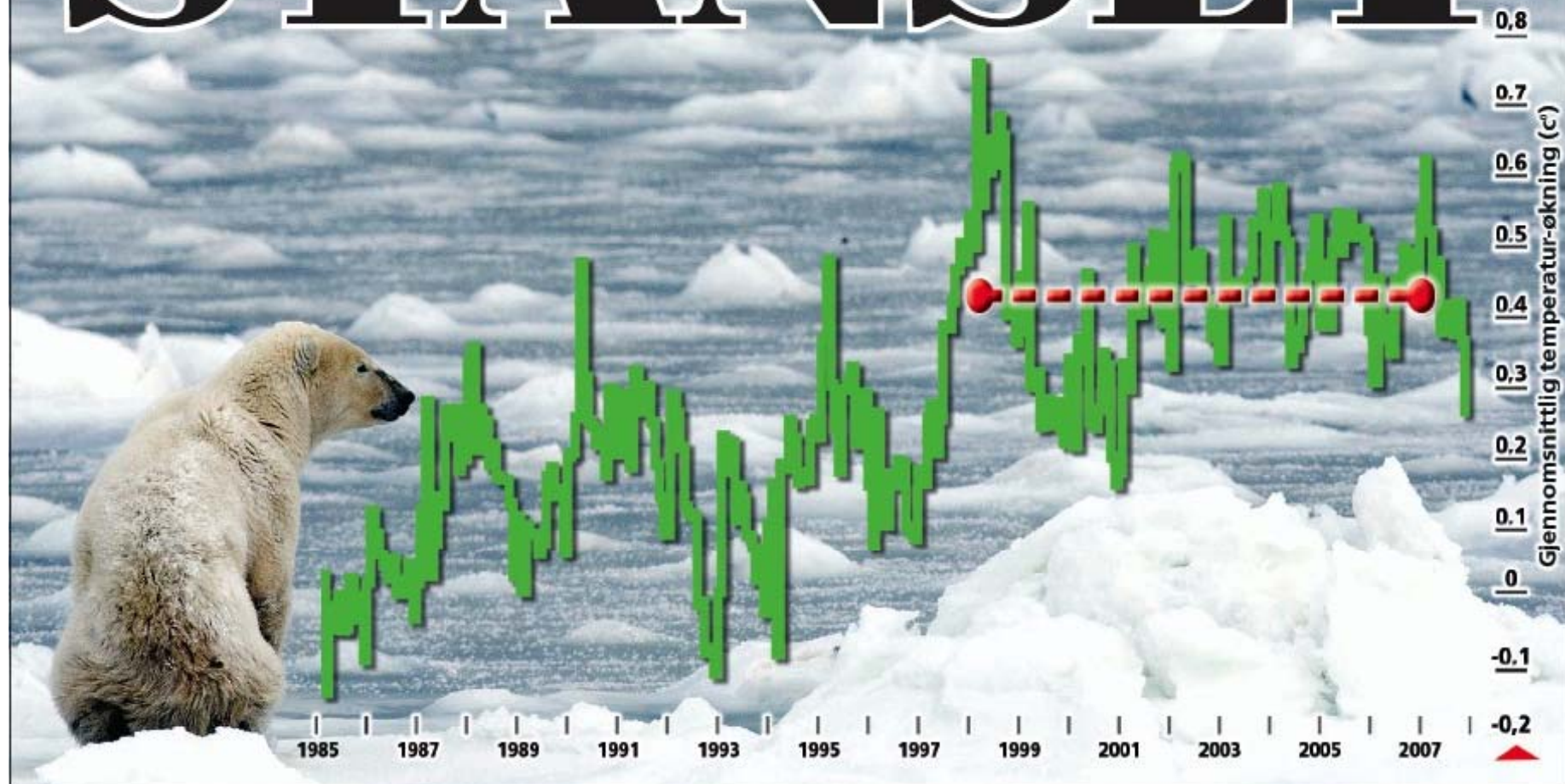
- Styrte arealbruk
 - Riktig virksomhet på rett sted
 - Fortetting
- Satsing på miljøvennlige transportformer
 - Bedre framkommelighet og økt frekvens for kollektivtrafikken
 - Legge til rette for g/s
- Begrense personbilbruk
 - Regulere parkeringen slik at miljøvennlig transport foretrekkes oftere
 - Vegprising/køavgift
 - Økt bensinpris/drivstoffpris

Motstanderne til smart byvekst

- Utbyggerne
- Veglobbyen
- Handelsnæringen
- Media?

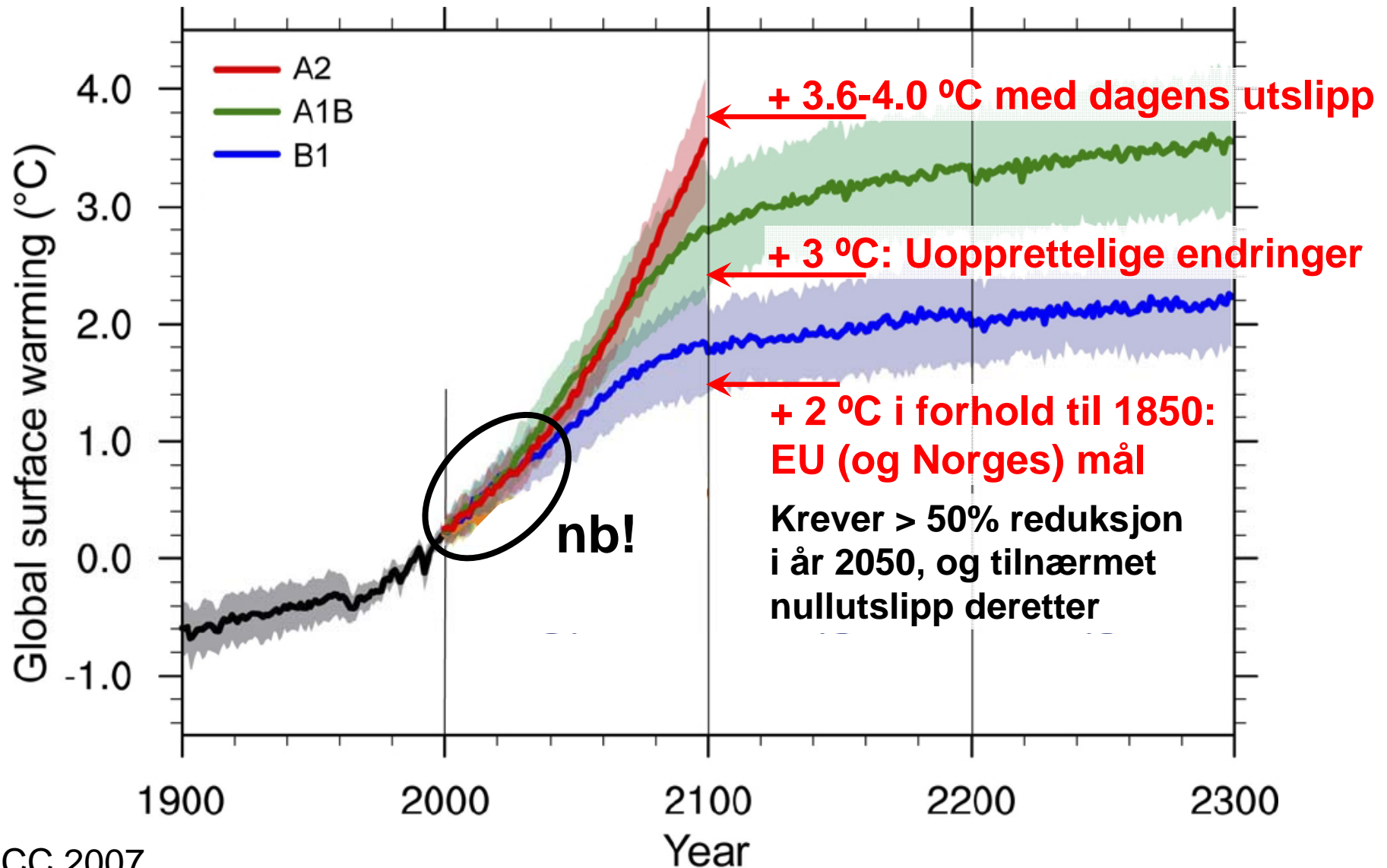
- Global oppvarming har STANSET

OPPVARMINGEN TAR PAUSE: Denne grafen viser månedlig verdier for global temperatur fra september 1985 og ut fjoråret. Legg merke til utviklingen etter toppåret 1998 – med en mer stabil temperaturkurve. Temperaturene er hentet fra Hadley-senteret i England.

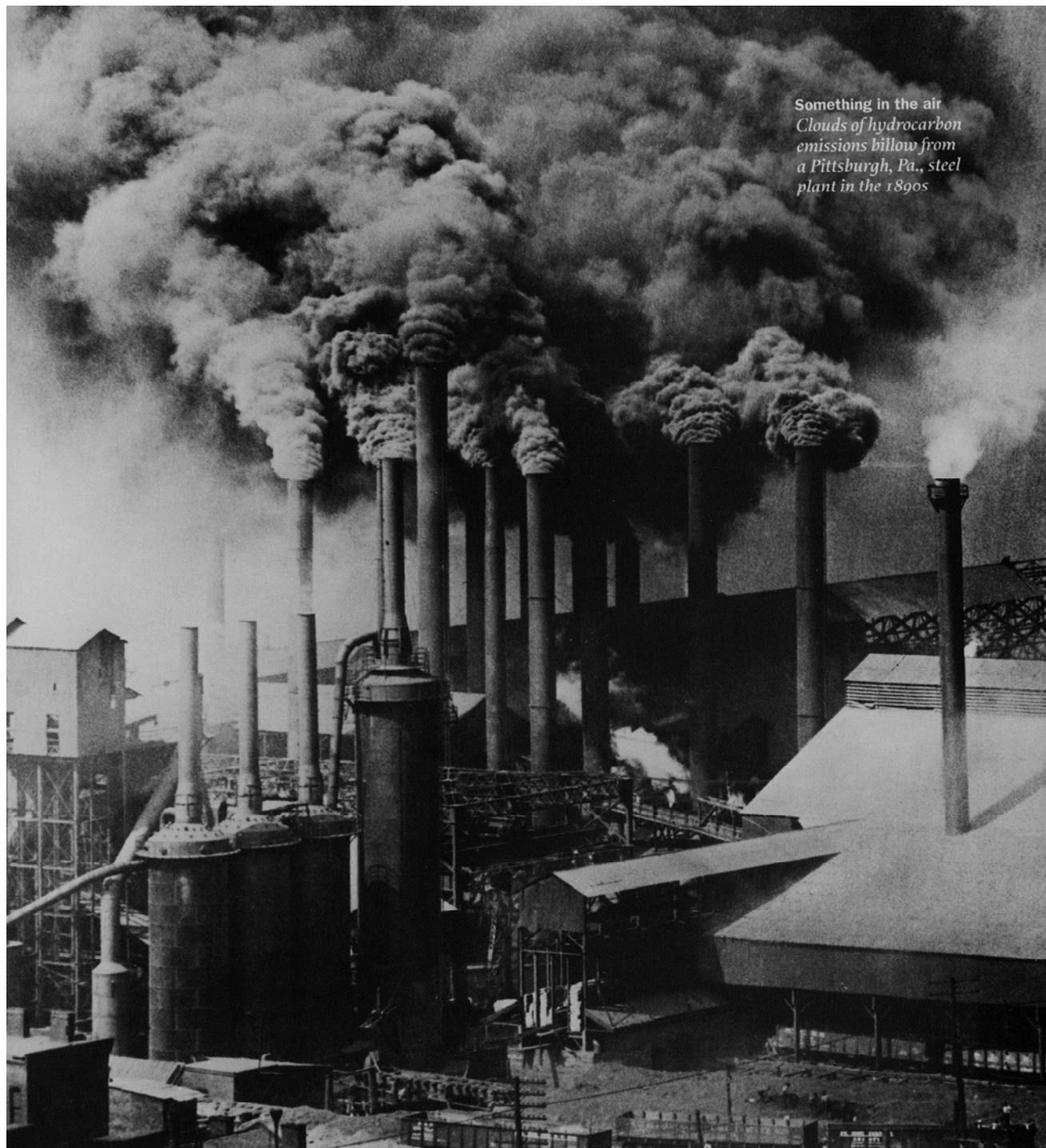
Foto: AP

Framtidig klimautvikling

Vegen videre – Framtidens byer

- BNL, NAF m.fl. tar klimatrusselen på alvor
 - Dog: NAF - kjør bil, men kjør miljøvennlig
- Tre dreininger
 - Miljø er viktig i byutvikling
 - Effektivisering er ikke udemokratisk
 - Nye organisasjoner og allianser (behov/etterspørsel/realitet)
 - Byutviklingens Bellona; BoBy blir for snille og saklige
- Det er behov for å endre – utvide og bli grundigere – i arbeidet med bærekraftig utvikling

Dette er heldigvis historie

Det er blant andre vi som må sørge for at kunnskapen om bærekraftig planlegging og dens muligheter kommer ut til folk slik at vi ikke må leve med de verste følgende av dette, men kan snu utviklingen.